

Obecné zásady práva EU

Pojem práva Evropské unie

- Kategorizace norem práva EU podle ***způsobu, resp. subjektu jejich tvorby***
- 1. **právo primární,**
- 2. **právo sekundární (+ terciární – nelegislativa)**
- 3. **mezinárodní smlouvy** uzavírané EU,
- 4. **obecné zásady** vznikající zobecňováním jak
 - existujících pravidel práva EU, tak i
 - členských států (**jsou na úrovni primárního práva**).
 - Formulace (znění): judikatura Soudního dvora

Pojem obecných zásad a jejich existence

- Obecné zásady = **obsahově obecná, relativně abstraktní pravidla** příslušného právního systému
 - výčet a obsah není zcela jednoznačný, i když je relativně určitý
- ***Východiska pro existenci obecných zásad práva EU:***
- 1. Obecné principy budování celého právního systému EU
- 2. Žádný právní řád nemůže ve svých předpisech pamatovat na každý detail úpravy. Konkretizace existujících pravidel a zaplňování mezer - judikatura soudů.

Zdroje obecných zásad unijního práva

- **1. primární právo EU** (Soudní dvůr je dedukuje z celkového smyslu a zaměření Smluv)
- **2. vnitrostátní právní řády** členských států (ústavy). Právo EU nemůže existovat odtrženě od právních řádů členských států (právní postavení jednotlivce).
- *Proto: obecné zásady jsou závazné na úrovni primárního práva*

Vztah obecných zásad a konkrétních pravidel unijního práva

- 1. *Konkrétní norma stanoví konkrétní pravidlo chování*, obecná zásada stanoví, proč má být aplikována (kontext).
- 2. *Konkrétní pravidlo dává odpověď na konkrétní otázku a požaduje určitý výsledek*. Obecná zásada naproti tomu konkrétní výsledek nevyžaduje.

Primární právo: je právním základem pro existenci obecných zásad?

- Konkrétní ustanovení, zmocňující ESD k formulaci obecných zásad neexistuje.
- Formulace obecných zásad: samovolná, imanentní funkce ESD.
- - Existují však ustanovení SFEU, která výslovně či nevýslovně s existencí obecných zásad zřejmě počítají (= ATYPICKÉ):
- - **Článek 263 (býv. 230)**. Důvodem neplatnosti aktu sekundárního práva je *porušení Smlouvy nebo jakéhokoli pravidla, které se týká její aplikace* (tj. na úrovni primárního práva).
- - **Článek 19 SEU (býv. 220 SES)**: pravomoci ESD při **dodržování práva** při výkladu a provádění této smlouvy.

Výčet a systém obecných zásad

- 1. Dělení podle původu zásad:
 - a) **Axiomatické zásady (OBECNÉ ZÁSADY PRÁVNÍ)**
 - - týkají se vůbec pojmového vymezení právního řádu jako takového
 - - nevycházejí z konkrétního právního řádu
 - - je nepochybné, že sem patří zásady, které vyjadřují axiomy práva jakožto normativního systému vynucovaného státem
 - - př.: *nemo plus iuris ad alium transfere potest quam ipse habet*, ***pacta sunt servanda***
 - = V matematice: *platí-li že je-li $a < b$ a $b < c$, pak $a < c$.*

(Obecné zásady právní – další ukázky)

- tradiční principy a principy moderního práva:
- TRADIČNÍ:
 - *pacta sunt servanda* (smlouvy se mají dodržovat)
 - *neminem laedere* (nikomu neškodit).

MODERNÍHO PRÁVA:

- rovnost před zákonem,
- neznalost práva neomlouvá,
- princip legitimního očekávání a princip předvídatelnosti práva
- presumpce neviny.

Výčet a systém obecných zásad

- **b) Strukturální zásady**
 - - specifické vlastnosti určitého právního systému
 - - zásady **přednosti a přímého účinku**, případně **effet utile**
- **c) Společné zásady**
 - - společné všem složkám (vnitrostátním právním řádům)

2. Dělení podle obsahu zásad:

- **a) Zásady vycházející z ústavní struktury Unie (trojúhelník EU - členský stát - jednotlivec)**
 - Týkají se
 - vztahu mezi Uníí a členskými státy (přednost unijního práva, subsidiarita, svěřené pravomoci apod.),
 - specifického vztahu mezi Uníí a jednotlivcem (přímý účinek)
- **b) Zásady vycházející z pojetí *právního státu* (rule of law) a týkající se *postavení jednotlivce vůči Unii***
 - (např. rovnost, právní jistota, respektování základních práv apod.).
- **c) Zásady jednotlivých odvětví materiálního práva EU - ty sem nepatří!** (např. zásady obezřetnosti a prevence v unijním právu životního prostředí).

Závěry pro právo EU

- Pojem obecné zásady: obecná zásada určitého právního systému (práva EU) netvoří konkrétní pravidlo, ale
- - **prostupuje celým právním systémem a zpřesňuje tak obsah konkrétních pravidel**
- *Ze zásad existují výjimky.* Tyto výjimky ale musí být opodstatněné, zpravidla na základě jiné zásady.

Úplný přehled zásad práva EU - 1

- (1. Obecné zásady právní axiomatické povahy)
- **2. Obecné zásady, které se týkají postavení jednotlivce a které mají původ ve vnitrostátních právních rádech členských států.**

Zásada ochrany základních lidských práv,

-- právní jistoty, která zahrnuje

- nabytá práva (vested rights) a zákaz retroaktivity,
- legitimní očekávání,

-- práva na řádný proces, která zahrnuje

- právo být slyšen,
- právo na obranu,
- právo na styk s advokátem,

-- rovnosti (zákaz diskriminace, s výjimkou zákazu diskriminace podle státní příslušnosti - viz kategorie 3).

Podmínkou je, že tyto zásady vnitrostátního práva musí být použitelné i v právu unijním.

Úplný přehled zásad práva EU - 2

- **3. Systémové zásady vlastní unijnímu právu jakožto právu nadstátní organizace.** Týkají se vztahu této organizace k členským státům a jejího fungování. Jsou to:
 - **a) zásada týkající se pravomoci EU** ve vztahu k členským státům:
 - - zásada svěřených pravomocí která zahrnuje zásady
 - - **subsidiarity**
 - - **proporcionality**

Úplný přehled zásad práva EU - 3

3. *Systémové zásady vlastní unijnímu právu jakožto právu nadstátní organizace – pokračování:*

b) zásady pro aplikaci unijního práva v členských státech, a to

- *zásada **effet utile*** unijního práva, jejímž projevem jsou

- *zásada **přednosti**,*

- *zásada **přímého účinku**,*

- *zásada **odpovědnosti členského státu za porušení unijního práva vůči jednotlivci**,*

c) specifická zásada týkající se **obsahu unijního práva: *zákaz diskriminace osob podle státní příslušnosti.***

Poznámky k některým uvedeným zásadám

- Ke kategorii 1:
- Zvláštní pozornost v současné době zasluhuje zásada ***neznalost zákona neomlouvá (text v příslušném jazyce)***.
Rozh. Scoma Lux C-161/06
- Ke kategorii 3:
- Zásada ***effet utile*** není v nauce zatím obecně uznávána jako obecná zásada unijního práva.

Postavení obecných zásad v systému práva EU

- zdrojem těchto zásad je primární právo EU nebo ústavní pravidla právních řádů členských států: nadřazeny právu sekundárnímu
- **vztah těchto zásad k právu primárnímu: hierarchická úroveň je stejná**
- Ústavní základ zásad třetí kategorie vyplývá z povahy věci: jde o **systemové zásady unijního práva**, které jsou logicky **nadřazeny nad zbytek tohoto právního systému už svou obecností a bezvýhradností**